

KI
CHO
TAS

Salman Rushdie

Iš anglų kalbos vertė

Danguolė Žalytė

Sofoklis

VILNIUS, 2020

Versta iš:
Salman Rushdie,
Quichotte,
Random House,
New York, 2019

Knygos leidimą rėmė



Leidinio bibliografinė informacija
pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno
Mažvydo bibliotekos Nacionalinės
bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-444-349-7

QUICHOTTE
Copyright © 2019, Salman Rushdie
All rights reserved
© Danguolė Žalytė, vertimas, 2020
© Zigmantas Butautis, dizainas, 2020
© Leidykla „Sofoklis“, 2020

DONKICHOTIŠKA PASTABA DĒL TARIMO

Prancūzai ir vokiečiai hidalgą vadina Kišotu, italai – Kišote, ispanai – Kichote, portugalai labiau linkę garsiojo Don Kichoto pavardės vidurinę garsą tarti veikiau kaip š negu kaip ch. Pats Servantesas to meto ispanų kalba tikriausiai būtų taręs KIŠOTĒ. Šiame tekste rekomenduoju elegantišką prancūzų Kišotą – priežastys paaiškės beskaitant; bet, mielas skaitytojau, tark pasaulinio garso dono vardą, kaip tau patinka.

Kiekvienam savo.

*Senis Kichotas isimyli,
išsiruošia į žygį ir tampa tėvu*

KARTĄ GYVENO TAI VIENUR, TAI KITUR Jungtinėse Valstijose indų kilmės keliaujantis agentas, nebe pirmos jaunystės ir menkstančių protinių galių; iš aistros besmegenišškai televizijai jis daug daugiau gyvenimo, negu verta, praleido geltonoje pigių motelių numerių šviesoje, be saiko žiūrėdamas televizorių, todėl jam savaip nuseko smegenys. Jis ryte rydavo ryto laidas, dienines laidas, vakaro pokalbių laidas, muilo operas, komiškus serialus, „Lifetime“ kanalo filmus, ligoninės dramas, serialus apie policininkus, vampyrus ir zombius, namų šeiminkų iš Atlantos, Naujojo Džersio, Beverli Hilso ir Niujorko dramas, viešbučių magnatų dukterų ir apsišaukėlių šachų meilės nuotykius ir vaidus, lovos gimnastiką asmenų, kuriuos išgarsino vaizdeliai internete, penkiolika minučių šlovės, ištikusios jaunuolius, nes jų paskyrą socialiniuose tinkluose seka marios gerbėjų, mat jie, pasidarę plastinę operaciją, puikuojausi trečia krūtimi arba pašalinę vieną kitą šonkaulį, figūromis supanašėjo su neįmanomomis „Mattel“ bendrovės barbėmis arba paprasčiausiai sugavo milžinišką karpį vaizdingame peizaže, apsigerbę vien

vos įžiūrimomis siaurikėmis; be to, dainininkų konkursus, virėjų konkursus, verslo projektų konkursus, verslo stažuotės konkursus, iš toli valdomų sunkvežimių monstrų varžybas, madų konkursus, varžybas dėl svajonių jaunių ir nuotakų simpatijų, beisbolo rungtynes, krepšinio varžybas, futbolo rungtynes, imtynininkų susirėmimus, kimboksininkų kovas, ekstremalaus sporto programas ir, žinoma, grožio konkursus. (Jis nežiūrėdavo „riedulio“. Jo tautiečiams, kurių jaunystė prabėgo tropikuose, „riedulys“, JAV vadinamas „žolės rieduliu“, yra žaidimas, žaidžiamas ant žolės. Žaisti šį žaidimą ant ledo, jo nuomone, lygiai absurdiška kaip čiuožti vejoje.)

Kadangi jo mintis beveik visiškai užvaldė medžiaga, kurią iš pradžių jam siūlydavo elektroninis vamzdis, o naujaisiais plokščiųjų televizorių laikais – skystakristaliai, plazminiai ir organinių šviesos diodų ekranai, jis tapo auka vis labiau plintančio psichologinio sutrikimo, kai riba tarp tiesos ir melo darosi nebeaiški, taigi kartais nebesugebėdavo atskirti vieno nuo kito, tikrovės nuo „realybės“, ir imdavo save laikyti tikruoju piliečiu (o gal ir būsimu gyventoju) to įsivaizduojamo pasaulio anapus ekrano, kuriam buvo taip atsidavęs ir kuris, jo nuomone, pateikia moralinius, socialinius ir praktinius nurodymus, privalomus visiems vyrams ir moterims. Bėgo laikas, jis vis giliau grimzdo į, taip sakant, netikros tikrovės dribsmėlį ir pasijuto prisirišęs prie daugelio gyventojų to kito, spalvingesnio pasaulio, kuriam teisėtai priklauso, – tarši šiuolaikinė Dorotė, ketinanti visam laikui persikraustyti į Ozo šalį. Nenustatyta, kada jis užsidegė liguista, nes abso-
liučiai vienašališka, aistra vienai televizinei įžymybei, gražiai, sąmojingai ir gerbėjų dievinamai mis Salmai R; šią beprotybę jis klaidingai vadino meile. Dėl vadinamosios meilės jis pasiryžo uoliai siekti „mylimosios“ per televizoriaus ekraną

iki kilnios didelės raiškos tikrovės, kurioje gyvena ji ir į ją panašios būtybės, ir darbais ir puikiomis savybėmis laimėti jos širdį.

Jis kalbėjo lėtai, judėjo irgi lėtai, eidamas truputį vilko dešinę koją – toks buvo ilgalaikis padarinys seno tragiško Vidaus Įvykio, pakenkusio ir jo atminčiai, todėl, nors tolimos praeities įvykiai išliko ryškūs, vidutinio amžiaus prisiminimai tapo netikslūs, su didžiuliais tarpais ir kitomis spragomis, paskubomis užkamšytomis, tarsi nerūpestingo statybininko, netikrais prisiminimais, prasimanytais galbūt veikiamam televizoriaus. Šiaip jo būklė, regis, buvo gana gera, turint omeny amžių. Jis buvo aukštas, net ištįsęs, tokius žmones matome išilgintų proporcijų El Greko paveiksluose ir siaurose Alberto Džakomečio skulptūrose, ir nors jie (dažniausiai) būna nelinksmo būdo, jis buvo apdovanotas malonia senamadiško džentelmeno šypsena ir žaviomis manieromis, labai naudingomis keliaujančiam prekybos agentui – o šiam darbui jis atidavė gražiausius savo metus – savybėmis. Be to, jo net pavardė buvo linksma: Smailas. *Ponas Ismailas Smailas, pardavimų vadybininkas, bendrovė Smailo farmacijos firma, Atlanta, Džordžija* buvo parašyta jo vizitinėje kortelėje. Jis visada didžiavosi, kad jo, pardavėjo, pavardė tokia pat kaip ir jo atstovaujamos bendrovės pavadinime. Pavardė. Ji teikė jam tam tikro orumo, ar bent jis taip manė. Tačiau paskutiniam, pačiam kvailiausiam nuotykiui pasirinko ne šitą pavardę.

(Beje, neįprasta pavardė Smailas buvo amerikanizuota Ismailo versija, taigi senis komivojažierius iš tikrųjų buvo ponas Ismailas Ismailas, arba kitaip – ponas Smailas Smailas. Amerikoje jis buvo spalvotasis, besiilgintis spalvotosios, bet savo istoriją vertino ne rasiniu požiūriu. Galima sakyti,

jis išsinėrė iš savo odos. Tai buvo vienas iš daugelio dalykų, kuriais žygis privers suabejoti ir pakeisti požiūrį.)

Kuo ilgiau jis galvojo apie moterį, kurią tvirtino mylįs, tuo aiškiau suvokė, kad tokia įžymi asmenybė neapalps iš džiaugsmo, jei beprotišką meilę jai prisipažins visiškai nepažįstamas žmogus. (Tiek pamišęs jis nebuvo.) Vadinasi, jis turės įrodyti, kad yra jos vertas, ir nuo šiol vienintelis jo rūpestis – pateikti tokius įrodymus. Taip! Jis parodys, kad yra ne iš kelmo spirtas! Nuo pat žygio pradžios reikės smulkiai pranešinėti širdies damai apie savo darbus, todėl jis ketino jai parašyti laišką, ir ne vieną, atskleisti savo nuoširdumą, karštą meilę ir žingsnius, kuriuos pasiryžęs žengti, kad laimėtų jos širdį. Kaip tik mąstant apie tai, jį apėmė šioks toks drovumas. Jei atskleistų jai, kokia kukli jo visuomeninė padėtis, ji tikriausiai švystelėtų jo laišką į šiukšlių dėžę, skambiai nusijuokusi, ir daugiau nebenorėtų apie jį nė girdėti. Jei jis parašytų jai, kiek jam metų, ar nupasakotų savo išvaizdą, ji galbūt nusisuktų nuo jo, pralinks mėjusi ir pašiurpusi. Jei jis praneštų savo pavardę, reikia pripažinti, didingą Smailo pavardę, susijusią su dideliais pinigais, ji, jei būtų be nuotaikos, galėtų perspėti valdžios organus, o jam, kaip šuo gaudomam dievinamos moters prašymu, širdis plyštų, ir jis tikrų tikriausiai mirtų. Todėl jis kol kas slėps, kas esąs, ir prisipažins tik tada, kai jo laišakai ir juose aprašyti žygiai sušvelnins jos požiūrį į jį ir nuteiks palankiau jo merginimuisi. Kaip jis sužinos, kad ta akimirka atėjo? Į šį klausimą atsakys vėliau. Dabar laikas imtis svarbiausio dalyko. Ir vieną gražią dieną, akimirksnį tarp būdravimo ir miego, kai įsivaizduojamo pasaulio po vokais burtai gali prasiskverbti į pasaulį, kurį išvystame, atmerkę akis, jam atėjo į galvą prideramas vardas, tinkamiausia asmenybė pabūti priedanga.

Tą rytą jam pasirodė, kad jis sapnuoja save, kalbantį sau nemiegančiam. „Pažiūrėk į save, – sušnibždėjo pusiau mieganti savastis pusiau budinčiajai. – Toks aukštas, toks perkaršęs, toks nukaršęs, ir vis dėlto tau auga tik nušiuurę gyvaplaukiai, tarsi būtum spuoguotas paauglys. Ir taip, pripažink, gal mažumėlę esi kuoktelėjęs, vienas iš tų skrajojančių padebesiais vyrukų, kurie ne tik kamuolinius, ne tik lietaus, bet ir plunksninius debesis laiko tvirta žeme. Pagalvok, koks vaikystėje buvo tavo mėgstamiausias muzikos kūrinys! Žinau, kad dabar tau labiau patinka „Amerikos dievaičio“ ar „Balso“ tralialiavimai. Bet anuo metu mėgai tą, ką mėgo tavo menininkas tėvas, tu pasisavinai jo muzikinį skonį. Prisimeni jo mėgstamiausią plokštelę? – Ir pusiau sapnuojamas Smailas plačiu mostu atkišo ilgai grojančią vinilo plokštelę, kurią pusiau būdraujantis Smailas iškart atpažino. Tai buvo Žiulio Masné operos „Don Kichotas“ įrašas. – Menkai susijęs su didžiuoju Servanteso šedevru, – susimąstęs ištarė vaiduoklis. – Bet ir tu pats, regis, šiek tiek išgveręs.“

Nuspręsta. Smailas dryžuota pizama išsiropštė iš lovos – greičiau negu paprastai – ir net rankomis suplojo. Taip! Šiuo slapyvardžiu jis pasirašinės meilės laiškus. Jis bus jos išmoningasis gerbėjas Kichotas. Jis bus savo Ginevros Lancelotas ir nusineš ją į Džiaugsmų sodą. Jis bus, kaip rašo Čoseris „Kenterberio pasakojimuose“, jos ištikimas riteris, taurus, nepriekaištingas.

Priminė sau, kad dabar Amžius, Kai Viskas Įmanoma. Ne kartą girdėjo daugybę žmonių sakant tai per televiziją ir keistuose vaizdo klipuose, užtvindžiusiuose kibernetinę erdvę, kuri padidino jo priklausomybę dar vienu, naujųjų technologijų, matmeniu. Jokių taisyklių nebėra. Amžiuje, Kai Viskas Įmanoma, viskas įmanoma. Seni draugai gali

tapti naujais priešais, o seni priešai gali tapti naujais draugais ar net meilužiais. Nebeįmanoma numatyti nei orų, nei karo, nei rinkimų rezultatų. Moteris gali pamilti paršelį, vyras susidėti su pelėda. Miegančioji Gražuolė, pažadinta bučiniu, prabyla svetima kalba, ir jos žodžiai atskleidžia, kad merginos būdas iš esmės pasikeitęs. Miestą gali nuplauti potvynis. Tornadas gali nunešti į tolimą šalį namą, o šis nusileidęs sutraiškyti raganą. Nusikaltėliai gali tapti karaliais, o karaliai – būti demaskuoti kaip nusikaltėliai. Vyrui gali paaiškėti, kad moteris, su kuria jis gyvena, yra jo tėvo nesantuokinė duktė. Visa tauta gali nuo uolos šokti į jūrą tarsi kirbinė lemingų. Žmonės, kurie vaidina prezidentus televizijoje, gali tapti prezidentais. Vanduo gali išsekti. Moteris gali pagimdyti kūdikį, ir paaiškės, kad jis – į žemę grįžęs dievas. Žodžiai gali prarasti vienas prasmes ir įgyti kitas. Pasaulis gali baigtis, kaip nuolat pranašauja mažiausiai vienas garsus mokslininkas ir verslininkas. Virš tos pabaigos tvyros bjauri smarvė. O televizijos žvaigždė gali stebuklingai pamilti seną kvailį, ir neįtikėtina meilės pergalė atpirktų ilgą menką gyvenimėlį, galų gale suteikdama jam didybės spindesio.

Savo lemtingąjį sprendimą Kichotas priėmė „Raudonstogėje smuklėje“, Galape (gyventojų skaičius 21 678), Naujojoje Meksikoje. Komivojažierius geismingai ir pavydziai žiūrėjo į istorinį Galapo viešbutį „Ranča“, kuriame vesternų klestėjimo laikais apsistodavo daugelis šiame krašte besifilmuojančių kino žvaigždžių nuo Džono Veino ir Hamfrio Bogarto iki Katarinos Hebern ir Mei Vest. „Rančos“ jo kišenė neišnešė, todėl jis nuvažiavo į kuklesnę „Raudonstogę smuklę“, kuri jam buvo pati ta. Jis išmoko susitaikyti su likimu ir nesisukti. Tą rytą, kai pabudo kaip naujai užgimęs, televizorius buvo įjungtas – jis užmigo, pamiršęs jį išjungti – ir rodė

KOB-4 kanalo sinoptiką Stivą Stakerį ir jo Augintinių Paradą su garsiaisiais šunimis meteorologais Radaru, Rezu, Skvikiu ir Tafiū. Tai reiškė, kad yra penktadienis, ir naujai iškeptam Kichotui (jis nesijautė nusipelnęs bajoriško „don“) energijos suteikė ryžtas, atverdamas gėlėmis nubarstyta kelią į meilę, ir jis jautėsi džiugiai susijaudinęs, nors ir išvargęs po savaitės, praleistos lankant šio krašto medicinos įstaigas Albučerke ir kitur. Išvakarėse jis buvo užsukęs į Rehoboto Makinlio krikščioniškąją sveikatos priežiūros tarnybą, Vakarinės Naujosios Meksikos medicininio aptarnavimo grupę ir Galapo indėnų medicinos centrą (šis rūpinosi nemaža miestelio čiabuvių iš hopių, navachų ir zunių genčių bendruomene). Prekyba sekėsi, mąstė, nors pirkėjai į jo linksmas užuominas apie atostogas Niujorke (gyventojų skaičius 8 623 000) su nauja meiluže, Labai Garsia Moterimi, televizijos, kurios negali nežiūrėti, valdove, tik suglumę raukė kaktas ir droviai prunkščiojo. Jo sąmojis Indėnų medicinos centre – „Tiesą sakant, mes giminės! Aš indas su tašku, jūs indėnai su plunksnomis! Džiaugiuosi, beveik grįžęs į tėvynę“ – nieko nepralinksmino.

Nuolatinės gyvenamosios vietos jis nebeturėjo. Jo namai buvo kelias, svetainė – automobilis, spinta – bagažinė, o lovomis ir televizoriais jį aprūpindavo viešbučiai – „Raudonstogė smuklė“, „Motelis 6“, „Dėjaus užėiga“ ir kiti. Jis rinkdavosi tokius, kad būtų bent po kelis pirmarūšius kabelinės televizijos kanalus, bet jei tokių nebūdavo, tenkindavosi įprastais. Tačiau šį ypatingą rytą jis nenorėjo gaišti laiko vietos sinoptikui ir jo išgelbėtiems gyvūnams. Jis norėjo pasikalbėti su draugais apie meilę ir nuotykius, kurių ieškoti išsiruošę meilės vardan.

Tiesa, draugų jis beveik nebeturėjo. Buvo turtingas pusbrolis, darbdavys ir globėjas daktaras R. K. Smailas, buvo

daktaro Smailo žmona Hepi, bet su jais jis niekada nesibičiu-
liavo, ir buvo kelių motelių, kuriuose jis dažnai apsisodavo,
registratoriai. Keli žmonės, kurie galbūt tebepuoselėja jam
draugystės jausmą, išsisklaidė po šalį ir pasaulį. Niujorke gy-
vena moteris (ji save vadindavo Žmogumi Tramplinu), kuri
galbūt, jei jam pasisektų ir jei ji jam atleistų, vėl jam nusišyp-
sotų. (Jis žinojo ar bent manė, kad žino, jog turi jos atsiprašyti,
bet primiršo kodėl, o kartais jam toptelėdavo, kad, ko gero,
susilpnėjusi atmintis iškreipė įvykius ir atsiprašyti reikia jai.)
Bet jis neturėjo nei kolegų, nei bendraminčių, nei sėbrų, nei
tikrų bičiulių, nes seniai nebesisukinėjo visuomenėje. Feis-
buko paskyroje jis „draugavo“ su maža ir nuolat mažėjančia
komivojažierių kaip jis pats grupele, keliais vienišiais, pagy-
rūnais, ekshibicionistais ir gašlūnėmis, kurių viliones tramdė
tik socialinio tinklo, galima sakyti, puritoniškos taisyklės.
Visi aliai vieno iš šių vadinamųjų „draugų“ jo entuziastingai
paskelbtą sumanymą įvertino blaiviai – kaip neįgyvendina-
mą ir besiribojantį su pamišėlišku – ir bandė įtikinti, jo paties
labui, nepersekioti ir neįkyrėti mis Salmai R. Į jo pranešimą
buvo atsakyta susiraukusiais vaipukais, smerkiamai grūmo-
jančiais pirštu, ir pačios Salmos R GIF failais: ji šnairavo,
kaišiojo liežuvį ir sukiojo pirštu prie dešinio smilkinio, o šis
visuotinai pripažintas gestų derinys reiškia „kvanka“. Tačiau
jo tai neatgrasė.

Apskritai tokios istorijos gerai nesibaigia.

JAUNYSTĖJE – JI GANA SENIAI PRABĖGO, todėl ją prisimi-
nė aiškiai, – jis buvo tauresnis klajūnas, ne komivojažierius,
kuriuo galop tapo, ir ieškojo nuotykių po platųjį pasaulį, tie-
siog norėdamas pamatyti, ką galėjo, nuo Horno kyšulio ir

Ugnies Žemės, žemės galų, kur iš pasaulio išteka visos spalvos ir daiktai su žmonėmis būna tik juodi ir balti, iki rytinių Irano tyrų, nuo tarakonais knibždančio Bamo miestelio iki pasienio miesto Zahedano pradingusiais šacho laikais, nuo Australijos Ryklių įlankos, kurioje jis sentimentaliai plaukiojo su delfiniais, iki didžiosios gnu migracijos per nesuvokiamą Serengečio lygumą. Jis šventė Holi¹ su bhodžpuri kalbančiais išeiviais iš Indijos, dirbančiais pagal sutartis Mauricijuje, ir Bakr Ydą² su skraiščių audėjais Kašmyro Aru kaime aukštai kalnuose netoli Kolahojo ledyno. Tačiau, vos jam spėjus sulaukti vidutinio amžiaus, Vidaus Įvykis pakeitė viską. Atsipeikėjo praradęs visas svajones ir smalsumą, didmiesčiai ėmė jį slėgti, ir jis tetroško anonimiškumo ir vienumos.

Be to, dabar jis siaubingai bijojo skristi. Prisiminė sapną, kaip pirma krinta, paskui skęsta, ir paskui neabejojo, kad kelionės lėktuvu – pačios absurdiškiausios iš visų fantazijų ir melagysčių, kurias Žemės dispečeriai bando pristesti niekuo dėtiems vyrams ir moterims, tokiems kaip jis. Jei orlaivis nenukrito ir visi keleiviai laimingai atskrido į paskirties vietą, jiems tiesiog pasisėkė. Tai nieko neįrodo. Jis nenori mirti, nukritęs iš dangaus į vandenį (kaip sapnavo) arba ant žemės (tai būtų dar nepatogiau), todėl pasiryžo, jei dievai grąžins jam bent dalį sveikatos, kaip gyvas nelipti nė į vieną iš tų siaubingai sunkių konteinerių, žadančių pakelti jį ne mažiau kaip per 30 000 pėdų nuo žemės. Jis iš tikrųjų pasitaisė, nors koją vilko, ir nuo to laiko keliaudavo tik mašina. Kartais pagalvodavo apie kelionę jūra į Braziliją ar Argentiną Amerikos

1. Hinduistų pavasario šventė.
2. Šventė su gyvulių aukojimu (dažniausiai ožkų arba jaučių) pagerbti Ibrahimui (Abraomui), kuris, Dievo lieptas, ruošėsi paaukoti sūnų, bet Dievas vaiką pakeitė avimi.

pakrante arba per Atlanto vandenyną į Europą, bet anksčiau neprisiruošė, o dabar sveikata buvo nebetikusi, banko sąskaita apytuštė ir vargu ar būtų atlaikiusios tokios kelionės įtampą. Taigi jis tapo kelio būtybe ir toks liks.

Senoje kuprinėje jis nešiojosi rūpestingai suvyniojęs į popierines servetėles ir pūslelinę pakuotę kelionėse sukaupytų daiktelių rinkinį: glotnų savaimę susiformavusį kinišką akmenuką, kurio raštai priminė peizažą – miškingas kalvas migloje, Budos galvą iš Gandharos¹, medinę pakeltą plaštaką su taikos simboliu delno vidury iš Kambodžos, du žvaigždiškus kristalus, vieną didelį, kitą mažą, Viktorijos laikų medalioną, kuriame laiko tėvų nuotraukas, dar tris fotografijas, įamžinusias vaikystę tolimame atogrąžų mieste, žalvarinį anglišką Eduardo laikų cigarų pjaustiklį, panašų į aštriantį slibiną, indišką degtukų dėžutę su sėlinančio gepardo atvaizdu etiketėje, mažutį marmurinę kukutį ir kinišką vėduoklę. Šie trylika daiktelių jį įkvėpdavo. Vakare grįžęs į viešbučio numerį, jis kokias dvidešimt minučių kruopščiai dėliodavo juos kambaryje griežtai nustatyta tvarka, kad išryškėtų daiktų tarpusavio ryšys, o pagal savo skonį išdėliojęs rinkinį, iškart pasijusdavo kaip namie. Jis suprato, kad be šių šventų daiktų, padėtų tinkamose vietose, jo gyvenimas neteks pusiausvyros ir jis pasiduos panikai, neveiklumui ir galop mirčiai. Šie daiktai buvo pati gyvybė. Kol jis juos turi, kelionė baimės nekelia. Jie – jo ypatinga vieta.

Laimė, Vidaus Įvykis nepavertė jo visišku pamišėliu, tokiu kaip klupiniuojantis kvailiukas, kurį kartą matė, – šiam pakako protelio tik rinkti nukritusius lapus parke. Jis daug metų buvo farmacijos firmų komivojažierius ir vis dar tebe-

1. Sritis dab. Afganistane ir Pakistane, 6 a. pr. Kr. – 5 a. garsėjusi skulptūros mokykla.

dirbo, nors sulaukė pensinio amžiaus, o nenuspėjamai užgaidi ir asiliškai užsispyrusi mąstysena darėsi vis nestabilesnė ir padrikesnė – mat anksčiau minėtas turtingas pusbrolis R. K. Smailas, MD, klestintis verslininkas, buvo geraširdis ir, pamatęs per televizorių Artūro Milerio „Komivojažieriaus mirtį“, ryžosi neatleisti giminaičio, būgštaudamas pagreitinti senioko mirtį.²

Visada klestėjęs, daktaro Smailo vaistų gamybos verslas neseniai padarė jį milijardieriumi, nes jo Džordžijos laboratorijose buvo patobulintas vaistas nuo skausmo fentanilis. Papurškus šio stipraus opiato po liežuviumi, nepagydomų vėžininkų kančios, medikų vadinamos eufemizmu „skausmo proveržis“, palengvėdavo greičiau. Skausmo proveržis yra nepakeliamas skausmas. Nuo naujojo purškalo jis tapdavo pakeliamas, na, nors valandą. Šis purškalas, patentuotas ir pavadintas „InSmile™“, žaibiškai sulaukė sėkmės, todėl daktaras R. K. Smailas leido sau prabangą išlaikyti seną neturtingą giminaitį, pernelyg nesirūpindamas jo darbo našumu. Keista, bet vis didėjanti Kichoto beprotybė – vienas iš jos apibrėžimų yra nesugebėjimas atskirti tikrovės nuo pramo – kurį laiką netrukdė jam atlikti profesinių pareigų. Tiesą sakant, pasirodė, kad jo būklė naudinga, nes padeda jam labai nuoširdžiai dėstyti abejotinus daugelio bendrovės gaminių puikumo įrodymus, nes jis buvo šventai įsitikinęs, kad reklamuojamų jo vaistų veiksmingumas pranoksta visų konkurentų, nors reklaminės kampanijos buvo neabejotinai šališkos ir jo prekės daugeliu atvejų nebuvo geresnės už panašias kitų kompanijų, o kai kuriais atvejais aiškiai prastesnės. Kadangi jis tik miglotai nutuokė, kur yra tiesos ir melo riba,

2. Bet daktaras Smailas anaipol ne visais atžvilgiais buvo geraširdis. Pamatysim. Netrukus pamatysim. (Aut. past.)

buvo žavus ir malonaus elgesio (tai kėlė pasitikėjimą), taigi tobulas pusbrolio gaminių platintojas.

Tačiau neišvengiamai atėjo diena, kai daktaras Smailas suprato, kad pusbrolis visiškai nukvakęs, ir galų gale išvarė jį į užtarnautą poilsį. Šią žinią Kichotui jis pranešė labai gražiai – pats atskrido savo nauju orlaiviu G650ER iš Hartsfildo-Džeksono bendrosios aviacijos oro uosto susitikti su Kichotu Flagstafe (gyventojų skaičius 70 320), Arizonoje, sulaukęs sunerimusios Vakarų Flagstafos Šeimos Medicinos centro direktorės D. F. Vinonos, osteopatijos daktarės, verslo magistrės, amerikiečių šeimos gydytojų osteopatų profesinės sąjungos narės, skambučio: Kichotas per susitikimą patikėjo jai beprotišką paslaptį – kad jis ketinąs lydėti žaviąją Salmą R į artimiausią „Vanity Fair“ vakarėlį po „Oskarų“ ir pagaliau apie jų slaptą romaną sužinos plačioji visuomenė. Kichotas ir daktaras Smailas susitiko viešbutyje „Atsipalaiduok“ prie istorinio 66 kelio, vos už keturių mylių nuo Puljamo oro uosto. Keista tai buvo pora, Kichotas aukštas, lėtas, velka koją, o daktaras Smailas smulkus, pritvinkęs veržlumo ir aiškiai viršininkas.

– Ką tu sau manei? – paklausė jis liūdnai, bet su baigtinumo gaidele balse, *ši kartą negaliu tavęs išgelbėti*, ir Kichotas, išgirdęs šį beprasmišką klausimą, atsakė:

– Tiesa, aš truputį pasiankstinau, atsiprašau, kad nesusivaldžiau, bet juk žinai, kokie yra įsimylėjęliai, mes negalime nekalbėti apie meilę. – Tuo metu jis nuotolinio valdymo pulteliu nuolat perjunginėjo kanalus iš krepšinio varžybų per ESPN į kriminalinių tyrimų laidą per „Oxygen“, ir daktarui Smailui pasirodė, kad jis mandagus, bet išsiblaškęs.

– Juk supranti, – pasakė daktaras Smailas kuo švelniausiai, – kad teks tave atleisti.

– Et, nieko baisaus, – atsakė Kichotas. – Matai, aš tučtuojau turiu vykti į žygį.

– Aišku, – létai ištarė daktaras Smailas. – Ką gi, noriu pridurti, kad esu pasiruošęs tau pasiūlyti išėitinę pašalpą – nepraturtėsi, bet suma bus nemaža – ir atsivežiau tau čekį. Be to, pamatysi, kad „Smailo vaistų“ mokamos pensijos didelės. Viliuosi, kad tau pakaks. Be to, kaskart, kai atsidursi Bakhede arba, vasarą, Aukso salose, mano namų durys tau visada atidarytos. Ateik paragauti birjanio¹ su manimi ir mano žmona. – Ponia Hepi Smail buvo apkūni brunetė užriestais aukštyn plaukų iki pečių galais. Visų nuomone, virtuvėje ji buvo neprilygstama. Pasiūlymas buvo viliojantis.

– Ačiū, – padėkojo Kichotas, dėdamas čekį į kišenę. – Norėčiau paklausti – ar galiu atsivežti savo Salmą į svečius? Matai, mes būsime neišskiriami, kai susitiksimė. Neabejoju, kad ji mielai paragaus puikiojo tavo žmonos birjanio.

– Žinoma, – patikino jį daktaras Smailas ir atsistojo. – Būtinai atsivežk! Dar vienas dalykas, – pridūrė jis. – Dabar tu pensininkas, man nebedirbi ir kartais galėtum būti naudingas – padaryti man vieną kitą slaptą asmenišką paslaugą. Esi artimas ir patikimas giminė, žinau, kad tavimi galėsiu pasikliauti.

– Mielai padarysiu, ko paprašysi, – atsakė Kichotas, nulenkdamas galvą. – Tu esi šauniasusias pusbrolis.

– Duodu žodį tavęs neapsunkinti, – tarė daktaras Smailas. – Tik keli nepastebimi siuntinėliai. Savaime suprantama, visos išlaidos bus padengtos. Grynaisiais.

Tarpduryje jis stabtelėjo. Kichotas įdėmiai žiūrėjo krepšinio varžybas.

1. Plovo rūšis.

– Ką tu dabar darysi? – paklausė jo daktaras Smailas.

– Dėl manęs nesirūpink, – atsakė Kichotas, plačiai šypso-
damasis. – Aš turiu ką veikti. Tiesiog važiuosiu.

ILGAIS KLAJONIŲ METAIS, važiuodamas keliu senu pilkš-
vu „Chevy Cruze“, Kichotas dažnai apgailestaudavo, kad
nevedė ir netapo tėvu. Kaip malonu būtų turėti sūnų, ku-
ris sėdėtų šalia, perimtų vairą kelioms valandoms, kol tėvas
miega, sūnų, su kuriuo galėtų aptarinėti aktualius pasaulinės
svarbos reikalus ir amžinąsias tiesas, o po jais vingiuojantis
kelias juodu suartintų, kelionė sujungtų, kaip niekada negali
sujungti namų ramybė. Glaudūs ryšiai – dovana, kurią kelias
įteikia tiems, kurie jį vertina ir važiuoja juo pagarbiai. Dega-
linėse sustotų tik užkąsti ir nusišlapinti, nes jų sielos keliautų
į galutinę, mistinę sąjungą ir amžiną palaimą.

Bet žmonos jis neturėjo. Nė viena moteris nenorėjo jo il-
gam, todėl vaiko nebuvo. Tokia buvo trumpoji versija. Pagal
ilgąją versiją, kurią jis palaidojo taip giliai, kad dabar pačiam
būdavo sunku rasti, buvo moterų, kurias jis mylėjo, kurias
dievino beveik taip, kaip dabar dievina mis Salmą R, ir tas
moteris jis pažinojo asmeniškai. Jis žinojo, kad turi tikrą ta-
lentą dievinti, o juk daugumai kitų vyrų, šiurkščių neišpru-
susių galvijų, šito labai trūko. Todėl jam buvo skaudu, kad
beveik visos moterys, kurias jis mergino, gana greitai po pir-
mųjų jo dėmesio ženklų pabėgdavo.

Su Žmogumi Tramplinu jis susiriejo. Kad ir ką jie vienas
kitam būtų padarę, išsiskyrė nedraugiškai. Bet gal jis galėtų
išpirkti nuodėmes, jei jas prisimintų. Pasistengs.

O romantiški santykiai – tos moterys dingo amžinai, o
gal jų nė nebuvo? Dabar, kai jis pasiryžo siekti mis Salmos R

rankos, jam pasirodė, kad praeitį užstojančio šydo kraštelis pakilo ir priminė prarastos meilės padarinius. Jos praslydo jam prieš akis, sodininkė, reklamos agentūros vadybininkė, kerinti ryšių su visuomene specialistė, australė nuotykių ieškotoja, melagė amerikietė, Anglijos rožė, negailestinga Azijos gražuolė. Ne, neįmanoma net pagalvoti apie jas. Jos dingusios, gerai, kad jis jų atsikratė ir jos daugiau nebesudaužys jam širdies. Kas buvo – na, jis beveik įsitikinęs, kad buvo, – pražuvo, ir pridera palaidoti jas giliau nei giliausias prisiminimas, sukrauti jų istorijas ant vilčių laidotuvių laužo, užantspauduoti apgailestavimų piramidėje; pamiršti, pamiršti, pamiršti. Taip, jis pamiršo jas, suguldė į švinu išklotą užmaršties karstą daug žemiau už prisiminimų vandenyno dugną sieloje, į nepaženklintą sarkofagą, nepermatomą net Supermeno rentgeno rega, o sykiu su jomis užkasė tuometinę savastį ir jos darbus, nesėkmes, nesėkmes, nesėkmes. Bet kokių minčių apie meilę jis vengė ištisą amžinybę, kol mis Salma R pažadino jo krūtinėje jausmus ir geismus, kuriuos jis manė užgniaučęs ar net sunaikinęs sykiu su žlugusiais romanais – jei jie buvo tikri, iš tikrojo pasaulio, o ne tikresnių ekrano moterų aidas? – ir tada atpažino didžią aistrą, užgimusią jame paskutinį kartą, liovėsi būti nyki vidutinybė ir pagaliau tapo didžiu žmogumi, kuriuo turėjo galimybių tapti, tai yra Kichotu.

Jis buvo bevaikis, ir giminė baigsis, jam mirus, nebent jis išmeltų stebuklą. Gal pavyktų rasti laimės šulinį. Jis įsikibo šios minties: jei elgsis pagal okultinius Noro principus, stebuklas įvyks. Su protu jis jau buvo taip susipykęs, kad pradėjo tyrinėti troškimų mokslus; be laimės šulinių, domėjosi norų medžiais, norų akmenukais ir vis labiau – krintančiosiomis žvaigždėmis. Baigęs tyrimus, tiek dulkinose bibliote-

kose, kurių specializacija buvo paslaptingoji astrologija, tiek daugelyje, reikia pripažinti, įtartinų svetainių, kurių kelios išmetė grėsmingą lentelę su užrašu *Dèmesio! Ši svetainė gali pakenkti jūsų kompiuteriui*, jis įsitikino, kad dažniausiai pildosi norai, sugalvoti per meteorų lietu, tinkamiausias laikas – naktį, 11 minučių dvyliktos, be to, jam reikia daugybės paukščių krūtinkaulių.

Per metus būdavo septyni meteorų lietūs, sausį, balandį, gegužę, rugpjūtį, spalį, lapkritį ir gruodį: Botidai, Lyridai, Eta Akvaridai, Perseidai, Orionidai, Leonidai ir Geminidai. Metams bėgant, jis vieną po kito juos sekė ir gaudė krin-tančiąją žvaigždę su geru laikrodžiu ant riešo ir krūva vištų krūtinkaulių kišenėje. Jis būdavo ryžtingas, kai norėdavo. Per šiuos metus jis jau stebėjo Botidus Mansyje (gyventojų skaičius 68 625), Indianoje, Lyridus Paminklų slėnyje ir Eta Akvaridus Arizonos Sonoros dykumos Rinkono kalnyne. Kol kas šios išvykos nedavė vaisių. Nesvarbu, tarė jis sau. Vieną gražią dieną, netrukus, Salma R pagimdys jam tris, ne, penkis arba, kodėl gi ne, septynis puikius sūnus ir dukteris. Jis tuo neabejojo. Bet žilė spyrė skubėti, taigi jis nusprendė toliau vaikytis meteorų lietus, nes dabar, kai pusbrolis jį atleido, turėjo daugiau laiko. Matyt, dangaus kūnams padarė įspūdį jo atkaklumas, nes tą rugpjūtį, karštą naktį dykumoje už Santa Fè, Perseidai išpildė jo norą Velnio bokšte netoli Murkrofto (gyventojų skaičius 1063), Vajominge. Lygiai vienuolika minučių dvyliktos jis perlaužė septynis vištų krūtinkaulius, o iš dangaus lijo ugnimi nuo Persėjo žvaigždyno pusės – kario Persėjo, Dzeuso ir Danajės sūnaus, Gorgonės žudiko! – ir stebuklas įvyko. Ant „Cruze“ keleivio sėdynės išdygo išsiilgtasis sūnus, iš pažiūros kokių penkiolikos metų.

O, Amžius, Kai Viskas Įmanoma! Koks jis laimingas, mintyse sušuko Kichotas, kaip džiaugiasi, kad gyvena tokiais laikais!

Stebuklingasis vaikas apsidreiskė nespalvotas, spalvos buvo išblukintos, kaip tapo madinga didžiuomoje šiuolaikinio kino. Turbūt, spėjo Kichotas, berniukas – astrologinis vienspalvių Ugnies Žemės gyventojų giminaitis. O gal jį kadaise pagrobė ateiviai, o dabar, po daugelio tyrimų ir jį išblukinusių bandymų metų, kažkodėl nepasenusį grąžino iš erdvėlavio, besislepiančio danguje virš meteorų, kurie apšvietė Velnio bokštą. Ir tikrai, kai Kichotas geriau pažino vaikinuką, pasirodė, kad šis gudrus kaip senis. Buvo labai panašus į berniukštį Kichoto išsaugotose vaikystės nuotraukose pasaulio krašte. Vienoje iš tų nuotraukų Kichotas, kokių devynerių ar dešimties metų, dėvėjo baltą kurtą¹ su padžama² ir buvo užsidėjęs tėvo akinius nuo saulės. Kitoje nuotraukoje Kichotas, maždaug tokio amžiaus kaip vauduoklis, su vos įžiūrimais ūseliais, stovėjo sode su ištvirkėle vokiečių avigane. Vaikystėje Kichotas buvo šiek tiek mažesnis ir putlesnis už kitus tokio pat amžiaus berniukus. Paskui, paauglystei baigiantis, jis šovė į viršų ir pasidarė dabartinio ūgio, be to, liesas kaip giltinė, tarsi nematoma dieviška ranka būtų griebusi jį ir suspaudusi per vidurį it dantų pastos tūbelę. Šis vienspalvis vaikinukas akivaizdžiai buvo pasiekęs etapą po-dantų-pastos-tūbelės-spaudimo, toks pat prakaulus ilgšis kaip tėvas, ir buvo užsidėjęs akinius nuo saulės, kadaise nešiotus Kichoto. Tiesa, dėvėjo ne kurtą su padžama, o buvo apsilkęs kaip grynas amerikietis, languotais flaneliniais marškiniais ir džinsais su atraitais. Po valandėlės jis užtraukė seną

1. Marškiniai iki kelių be apykaklės.

2. Dukšlios kelnės.

reklaminę dainelę. Jo balsas keitėsi, kakle šokinėjo neseniai atsiradęs Adomo obuolys.

*Mes dievinam beisbolq, mėsainius, obuolių pyragą ir ševroletą,
beisbolq, mėsainius, obuolių pyragą ir ševroletą...*

Pailgame Kichoto veide nušvito plati šypsena. Tarsi stebuklingasis sūnus, gimęs iš tėvo svajonės it visiškai suaugusi Atėnė, išsiveržusi iš Dzeuso galvos, dainuotų atvykimo dainą, meilės dainą tėvui. Keliautojas džiugiai pritarė vaikinukui.

*Beisbolq, mėsainius, obuolių pyragą ir ševroletą,
beisbolq, mėsainius, obuolių pyragą ir ševroletą!*

– Sančai, – sušuko Kichotas, pertekęs laimės, kurios reikšti nemokėjo, – mano mažas kvailiuk Sančai, mano didelis ištišęs Sančai, mano sūnau, mano pagalbininke, mano ginklanešy! Aš Starskis, tu Hačas, aš Kerkas, tu Spokas, aš Malderis, tu Skali, aš Sakalo Akis, tu B. Dž., aš Betmenas, tu Robinas! Aš Kėjus, tu Pilas, aš Renas, tu Stimpis, aš Freižeris, tu Nailsas, aš Sandoras Klegeinas, tu Arija! Aš Donas, tu Pegė, aš Volteris, tu Džesė, aš Kroketas, tu Tabsas, aš myliu tave! O mano kary Sančai, atsiųstas Persėjo padėti man nužudyti medūzas ir užkariauti Salmos širdį, pagaliau tu čia.

– Nustok, tėvai, – atšovė įsivaizduojamas jaunuolis. – Kas man iš to?

PO PERSEIDŲ STEBUKLO NAKTIES, kai atsirado paslaptin-gas nespaltotas vaikinukas, kurį Kichotas pavadino Sanču, jis dienu dieną klaidžiojo džiaugsmo migloje. Jis pasiuntė

žinutę daktarui R. K. Smailui pranešti geros naujienos. Daktaras Smailas neatsakė.

Sančo oda buvo tamsesnė už tėvo, tai buvo akivaizdu, nors jis buvo nespaltotas, ir galų gale Kichotui kaip tik todėl pavyko – bent jam taip atrodė – įminti vaikino atsiradimo mįslę. Sančo odos spalva buvo maždaug tokia kaip Mylimosios, mis Salmos R. Turbūt jis – svečias iš ateities, Kichoto būsimos santuokos su nuostabiąja moterimi vaisius, ir atkeliaavo per laiką ir erdvę tenkindamas tėvo, kuriam prireikė sūnaus, poreikį, ir ilga Kichoto vienatvė baigėsi. Žmogui, kuris dėl televizijos puikiai išmanė kelionę laiku, tai buvo visiškai įmanoma. Jis prisiminė Daktarą, Laiko Valdovą iš britų serialo, ir spėjo, kad Sančas, ko gero, atskrido laiko mašina, kurią tamsiame danguje slėpė meteorų šviesa. Galbūt išblukusi spalva, juoda balta, buvo tik laikinas šalutinis kelionės laiku poveikis.

– Sveikas atvykęs, mano būsimas sūnau! – džiūgavo jis. – Sveikas atvykęs į dabartį. Mudu drauge rėšim sparną apie tavo motiną. Kaip ji galės atsispirti ne tik būsimo savo vaikų tėvo, bet ir vieno iš vaikų įkalbinėjimams? Mūsų sėkmė garantuota... Kas tau iš to? Jaunuoli, jei mums nepavyks, tu išnyksi. Jei ji nesutiks tapti tavo motina, tai tu niekada negimsi, vadinasi, tavęs čia nebūtų. Ar susikaupei?

– Aš alkanas, – maištingai suniurnėjo Sančas. – Gal galim liautis pliaukšti ir pavalgyti?

Kichotas atkreipė dėmesį į netramdomą, neklusnų, nusi-kaltėlišką sūnaus būdą. Šis jam patiko. Herojai, superherojai ir net antiherojai nebuvo iš nuolaidžiųjų, neidavo koja kojom, plaukdavo prieš srovę ir pūsdavo savo dūdą. Jis pagalvojo apie Šerloką Holmsą, Žaliąją Strėlę, Niganą. Be to, jis suprato pražioptojęs vaikino vaikystę, nebuvęs šalia, kad ir kur šis

tuo metu buvo. Vaikinas veikiausiai jaučia apmaudą, o gal turi ir nusikalstamų polinkių. Reikės laiko, kad jis atvertų širdį, nustotų raukytis, neatstumtų tėvo meilės ir mainais apdovanotų jį sūnaus meile. Kelionė tam tinkama. Keliautojai turi tris galimybes. Išsiskirti, nudėti vienas kitą arba susitarti.

– Taip, – atsakė sūnui Kichotas pilna vilties širdimi. – Žinoma, pavalgykim.